
Taidekilpailut: ohitettua olympia- historiaa

Lasse Erola: Unohdetut olympiavoittajat. Taidekilpailut olympiakisoissa 1912–1948. Suomen urheilumuseo 2014. 224 s. ISBN 978-952-6644-04-2.

Lasse Erolan tietokirja *Unohdetut olympiavoittajat* tarjoaa epätavallisen näkökulman aikamme kenties arvostetuimman urheilutapahtuman historiaan. Teos tarkastelee olympialaisten tuntemattomiksi jääneitä lajeja: kirjallisuutta, musiikkia, arkkitehtuuria, kuvanveistoa ja maalaustaidetta, joissa kilpailtiin vuosina 1912–1948.

Henkisen sivistyksen yhdistäminen fyysiseen kulttuuriin oli modernien olympialaisten isänä pidetyn ranskalaisen paroni Pierre de Coubertinin (1863–1937) idea. Coubertinin näkemys olympialaisista henkilöityi mieheen, joka liikunnan ohella harrasti taiteita. Erolan mukaan Coubertin halusi luoda olympialaisista ”taidelajien avulla urheilunäytelmän, jossa fyysinen voima ja klassinen kauneus muodostavat yhden kokonaisuuden”.

Taidekilpailut eivät kuitenkaan kuuluneet modernien olympialaisten alkuperäiseen suunnitelmaan. Ne tulivat mukaan vasta Tukhol-

man olympialaisissa vuonna 1912. Erolan mukaan taidekilpailuilla yritettiin pelastaa olympialaiset, joiden alkutaival oli sujunut varsin kankeasti. Ateenassa vuonna 1896, Pariisissa vuonna 1900 ja St. Louisissa vuonna 1904 järjestetyt olympiakisat olivat saaneet niin laimean vastaanoton, että koko tapahtuman tulevaisuus oli uhattuna. Erityisesti maailmannäyttelyiden yhteydessä pidetyt Pariisin ja St. Louisin kisat olivat jääneet täysin sivurooliin. Kun samaan aikaan oli alettu järjestää eri urheilulajien kansainvälisiä kilpailuja, Coubertin ymmärsi, että olympialaisten piti erottua jollain tavalla muista urheilutapahtumista. Lääkkeeksi ongelmaan hän tarjosi taidetta.

Päätös taiteiden sisällyttämisestä olympialaisiin tehtiin vuonna 1906, mutta vielä seuraavat kisat Lontoossa vuonna 1908 miteltiin vain urheilijoiden kesken, sillä vajaan kahden vuoden valmistelu aika osoittautui liian lyhyeksi. Näin Tukholma pääsi – järjestäjien mielestä joutui – isännöimään ensimmäisiä sekä fyysisen että henkisen kulttuurin olympialaisia vuonna 1912.

Olympialaisten taidekilpailujen ideana oli luoda fyysiseen kulttuuriin liittyvää taidetta. Toisin sanoen sävellysten, proosa- ja runoteosten, rakennussuunnitelmien, veistosten sekä taulujen aiheiden tuli kummuta urheilun maailmasta. Suomalaisen taideolympiavoittajan, runoilija Aale Tynnin palkittu teos ”Hellaan laakeri” on malliesimerkki siitä, mitä taideolympialaisten töiltä haettiin. Antiikin Kreikan hengessä laadittu runo huokuu ylevyyttä, jylhää kauneutta ja sankaruuden ihannoitinta: ”Oi Hellaan laakeri ylhäinen, sinä ylistetty puu!” Taideolympialaisiin osallistuneiden töiden piti olla aiemmin julkaisemattomia, ja niiden oli pitänyt valmistua kuluneen olympiadin eli edellisten ja tulevien kisojen välillä.

Taiteen ja olympialaisten yhteisen historia jäi lopulta lyhyeksi.

Tukholman (1912) kisojen jälkeen taidelajeissa kilpailtiin Antwerpenissä (1920), Pariisissa (1924), Amsterdamissa (1928), Los Angelesissa (1932), Berliinissä (1936) ja viimeisen kerran Lontoossa (1948). Helsingin olympialaisissa (1952) kilpailut oli korvattu taidenäyttelyllä eikä taidetta enää tässä muodossa sen koommin olympialaisissa nähty.

Taidekilpailuja oli kritisoitu ja epäilty Tukholman vuoden 1912 kisoista lähtien. Coubertinin jalo aate ruumiin ja sielun yhteyden henkiin herättämisestä tuntui löytävän yllättävän vähän kannatusta modernisoituvassa maailmassa. Yksiinkään olympialaisten taidekisoihin ei tullut mitään suunnaton- ta osallistujaryntäystä, vaan taiteilijat pikemminkin vieroksuivat taiteiden yhteyttä urheiluun. Tämä merkitsi sitä, että taide- ja kulttuuripiireissä olympialaisten arvostus jäi heikoksi ja toisaalta useissa olympialaisissa tuomaristo katsoi töiden laadun niin heikoksi, että jätti osan tai kaikki mitalit jakamatta.

Tuomarointi oli keskeisimpiä kritiikin aiheita. Yhteistä arviointikriteereistä oli vaikea päästä so- puun, ja arvioinnin oikeudenmukaisuus herätti keskustelua. Esimerkiksi runoudessa pidettiin ongelmallisena sitä, että suurten kielten edustajat tulivat arvioiduksi omalla äidinkielellään, kun taas pienten kielialueiden osallistujien työt arvioitiin käännösten avulla.

Taidekilpailujen päättymiseen vaikutti myös politiikka. Pitkään taidekilpailuja vastustaneen yhdysvaltalaisen Avery Brundagen nousu kansainvälisen olympiakomitean johtoon vuonna 1952 taidekisojen tarinalle pantiin lopulta viimeinen piste. Brundagen pääargumentti liittyi hänen ajamaansa amatööriyden ihanteeseen. Olympialaisiin osallistuneet urheilijat eivät saaneet olla ammattilaisia ja saman vaatimuksen tuli päteä myös taiteilijoihin. Taidekisoissa

menestyneet taiteilijat ja kirjailijat hyötyivät olympialaisten tuomasta nosteesta usein myös taloudellisesti. Tätä pidettiin olympiahengen vastaisena.

Suomalainen historia olympialaisten taidekisoissa on vielä yleistä kehitystäkin suppeampi. Suomalaisissa urheilupiireissä taidekilpailuihin suhtauduttiin väheksyvästi ja kulttuuripiiritkin heräsivät taideolympialaisiin vasta Lontoon vuoden 1948 kisojen alla. Menestystä kuitenkin tuli. Lontoossa suomalaiset voittivat kaksi kultamitalia (kirjallisuus ja arkkitehtuuri), yhden hopean, yhden pronssin sekä kaksi kunniamainintaa.

Unohdetut olympiavoittajat on taiten rakennettu teos, jossa taideolympialaisten unohdettu historia kietoutuu sopivissa kohdin suomalaisten taideolympialaisissa menestyneiden taiteilijoiden henkilöhistorioihin. Erolan teksti on sujuvaa ja hyvin jäsenneltyä. Vaikka teoksessa ei ole lähdeviitteitä, lukija ei jää täysin tyhjän päälle pohtiesaan Erolan esittämien tietojen ja näkemysten alkuperää. Tekijä viit- tailee tekstissä kiitettävästi käyttämiinsä lähteisiin ja kommentoi siel- lä täällä lähteiden puuttumista. Niukka lähde tilanne, useat kadonneet tai kadonneeksi luullut olympialaisissa kilpailleet taideteokset kertovat osaltaan myös siitä, että taidekilpailut olivat sen lyhyen olemassaolonsa ajan selvästi varsinaisten olympialaisten eli urheilun varjossa.

Kirjan päättää taideolympialaisten tulosluettelo. Sitä ennen Erola pohtii, olisiko suomalaisilla ollut enemmän menestysmahdollisuuksia, jos taidepiirit olisivat innostuneet aiheesta aiemmin ja laajemmin. Hän leikittelee myös ajatuksella, ketkä menestyisivät taidekisoissa nyt, jos niitä edelleen järjestettäisiin. Ideana kontrafaktuaalinen pohdinta on mitä mainioin, vaikka toteutus on jäänyt hieman puolitehen. Se ei kuitenkaan haittaa suoritusta: unohdetuilla olym-

piavoittajilla ja unohdetuilla taidekilpailuilla on paikkansa suomenkielisessä olympiahistoriassa.

FT PIA KOIVUNEN
TAMPEREEN YLIOPISTO